

Spor etter fisk, datamaskiner, ord og tid

Thomas Hylland Eriksen

I et par-tre år har jeg skrevet en månedlig spalte i *Magasinet*, Dagbladets lørdagsbilag. Tanken bak spalten er at samfunnsvitere skal bruke sine fagkunnskaper på andre måter enn de er vant til. Ideen er ... glimrende. Sjangeren er mini-essayet. Maksimumslengde er 5000 tegn. Det er vanskeligere å skrive kort enn langt, og jeg bruker nesten alltid like lang tid på å stryke som på å skrive. Her er noen spor. Jeg husker ikke nøyaktig når de stod på trykk, og derfor er listen alfabetisk og ikke kronologisk. Mer kommer når jeg får ryddet i harddiskene mine.

Oktober 2007
THE

Uvitenhet er styrke

Krig er fred, frihet er slaveri, og uvitenhet er styrke. Slagordene fra George

Orwells 1984 har noe å fortelle oss om negre og hottentotter. Spørsmålet er hva.

I George Orwells *1984* har Sannhetsministeriet en viktig rolle, nemlig å gjøre det så vanskelig som mulig å bruke språket på måter som kan skade staten og partiet.

Dette gjør ministeriet på flere måter. De ansatte følger konstant med i journalistikk og historieskrivning, og sørger for at sannheten alltid tjener statens interesser. Ettersom sensuren er hard og straffene for overtramp strenge, er det relativt sjelden ministeriets forlengede arm Tankepolitiet er tvunget til å gripe inn, men det hender. Den skiftende politiske situasjonen gjør det dessuten nødvendig å retusjere fortiden av og til. Lenge er det slik at Oseania er i krig med Østasia og alltid har vært det, men plutselig en dag er Oseania i krig med Eurasia og har alltid vært det, mens Østasia er en trofast alliert.

Sannhetsministeriet er også pålagt å holde språket under kontroll. Gradvis blir vanlig engelsk -- Shakespeares og Dickens' språk -- faset ut til fordel for nytale, et stilisert kunstspråk som består av engelske ord, men i et kraftig redusert antall og uten bibetydninger. Når innføringen av nytale er fullendt, vil kjeterske og farlige tanker bli umulige. Ordet «fri» finnes eksempelvis i nytale, men bare i betydninger som «hunden er fri for lopper». Personlig eller eksistensiell frihet kan ikke uttrykkes språklig, og kan

derfor heller ikke tenkes. Når partiet har fått kontroll over språket, kontrollerer det ifølge Orwell også innbyggernes tanker og følelser.

Orwells roman fra 1949 var en av forrige århundres mest innflytelsesrike bøker. Den kan brukes til det meste. Maksimen «Store bror ser deg» blir trukket inn i kritikk av statlig overvåkning, slagordet «Krig er fred» blir brukt for å kommentere meningsløse kriger som påstås å fremme frihet og demokrati, og hatkampanjen mot den (muligens ikke-eksisterende) opposisjonelle Goldstein gir assosiasjoner til såvel mullahenes demonisering av USA som amerikanernes iscenesettelse av al-Qaida som en mørk skygge over den frie verden. (I går var det Cuba, i forgårs Nicaragua.)

Så viktig har 1984 vært at den har preget ikke bare alle som har lest den, men også millioner av dem som ikke har lest den.

De siste norske debattene hvor Orwell blir trukket inn som ufrivillig sannhetsvitne, er dem som handler om hvilke ord vi skal bruke for å beskrive oss selv og folk som ikke er oss selv. Først snakket vi om «nordmann», ikke fra et kjønnsperspektiv (selv om det kunne ha vært på tide), men med henblikk på innvandrere, deres barn og barnebarn. Så var det «hottentottene» og «negerkongen» som stod for tur. Noen mente at å bytte ut ordet «negerkonge» med «sydhavskonge» var å gå Tankepolitiets ærend, mens andre betraktet det som nennsom modernisering. Og mens praten gikk, blandet den så smått klassiske norske debatten om ordet «neger» seg med bakgrunnsstøyen.

De fleste som har bidratt til de siste årenes «negerdebatter» er etnisk norske som mener at man må få lov til å kalle andre mennesker negre når de vitterlig *er* negre. Å unngå dette rotnorske, solide og dekkende begrepet ville være å benekte at negre finnes. Det ville være å overlate makten til Tankepolitiet og Sannhetsministeriet, kort sagt den bedrevitende, selvrettferdige intelligentsiaen som har hjernevasket våre politikere og prøver å styre vanlige, skikkelige folks tanker i politisk korrekt retning.

Hørt den før? Joda, det er en smule hakk i plata heromkring om dagen. At «negrene» ikke er videre komfortable med et ord som har en nokså dubiøs historie og som dessuten

reduserer dem til en hudfarge, får være deres eget problem. De bor i Norge, og da får de værsgod finne seg i at vi bruker språket slik det skal brukes. Vi kan da ikke ta hensyn til alle mulige mennesker bare for å oppfylle elitens multikulturalistiske krav om politisk korrekthet, eller hva?

Forresten, nå som vi er så godt i gang, kan vi kanskje gå et skritt videre? Hva er for eksempel galt med å kalle folk haltepinkere eller krøplinger hvis det er det de rent faktisk er? Det velprøvde ordet «idiot» er da også mye mer treffende enn det dvaske «psykisk utviklingshemmet»? Jeg kan komme på opptil flere mennesker jeg kjenner som objektivt sett er vraltende fleskeberg, så hvorfor skal jeg ikke få lov til å kalle dem det i full offentlighet? Og skal vi virkelig finne oss i at Sannhetsministeriet prøver å nekte ekte mannfolk å omtale kvinner med tabuord om det kvinnelige kjønnsorgan, all den tid en hel del menn mener at ordet *f***e* i mange situasjoner kan være et nøytralt og fullt ut dekkende begrep for å beskrive hele kvinnen?

Det er trist at Sannhetsministeriet har lyktes i å fjerne ordene langskalle og kortskalle fra kurant språkbruk. Ellers er vi flere som gjerne skulle ha karakterisert våre meningsmotstandere med ord hentet fra skallemålingens terminologi. Kortskallene er som kjent innadvendte, mistenksomme hissigpropper. Nansen, derimot, var en typisk langskalle. Akkurat som meg.